Mari Ahonen-Walker
Opetusneuvos
Opetushallitus
23.4.2024 OPH-2639-2024

E 20/2024 vp: Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan nuorison teemavuodesta 2022

Opetushallitus kiittää eduskunnan sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua Euroopan nuorison teemavuotta 2022 koskevasta perusmuistiosta. Opetushallituksen lausunto avaa Euroopan nuorison teemavuoden toimeenpanoa Suomessa vuonna 2022, summaa komission tiedonannon keskeisiä nostoja ja kiinnittää ne eurooppalaisen nuorisopolitiikan valtavirtaistaiseen eli nuorisonäkökulman huomioimiseen kaikilla keskeisillä politiikkasektoreilla. Lausuntonsa lopuksi Opetushallitus ottaa kantaa neuvoston päätelmiin ja niitä koskeviin Suomen kantoihin.

Euroopan nuorison teemavuosi Suomessa

Euroopan nuorison teemavuoden ennätysnopea valmistelu käynnistettiin puheenjohtaja Ursula von der Leyenin aloitteesta syyskuussa 2021. Vuoden 2022 teemavuoden tavoitteena oli tarjota nuorille myönteisiä tulevaisuudennäkymiä, lisätä nuorten osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan sekä parantaa heidän mahdollisuuksiaan tulla kuulluksi EU:n päätöksenteossa.

Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriö nimitti Opetushallituksen teemavuoden kansalliseksi koordinaattoriksi. Suomessa vuodella oli neljä tavoitetta:

- EU-ohjelmien tarjoamien mahdollisuuksien markkinoiminen nuorille
- nuorten osallisuuden tukeminen ja edistäminen
- nuorten ja päättäjien välisen vuoropuhelun tukeminen paikallisella ja kansallisella tasolla sekä
- nuorisotyön ja nuorisotyöntekijöiden roolin ja asiantuntemuksen edistäminen nuorten osallisuuden, mielenterveyden, hyvinvoinnin ja demokraattisten taitojen vahvistamisessa.

Suomessa toimeenpanon pääperiaatteina olivat tiedottamisen rinnalla tapahtuva konkreettinen tekeminen, mahdollisimman laaja yhteistyö kentän kanssa olemassa olevia rakenteita hyödyntäen, nuorten oma osallisuus sekä inkluusio ja toiminnan maantieteellinen kattavuus. Vuoden aikana nuorille tarjottiin erityistä teemavuoden tapahtumatukea, mikroavustuksia. Organisaatioille järjestettiin Awards – Suomen parhaat osallistajat -kilpailu, jonka avulla kerättiin 51 toimivaa mallia nuorten osallisuuden lisäämiseen ja aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen. Kilpailuun lähetetyt toimintamallit olivat peräisin erilaisista yhteyksistä: mukana oli käytäntöjä nuorten omista hankkeista yliopistojen tutkimushankkeisiin sekä sote-sektorin malleista nuorisojärjestöjen osallisuutta lisääviin toimintatapoihin.

Teemavuoden aikana Suomessa järjestettiin 150 tapahtumaa 66 kunnassa yhdessä lähes 90 eri sidosryhmän kanssa. Teemavuosi tavoitti suoraan noin 30 000 henkilöä ja epäsuorasti yli 800 000 henkilöä. Teemavuoden toteutuksessa Suomi ja Opetushallitus profiloituivat komissioon suuntaan dynaamisena ja nuorten osallisuuden vakavasti ottavana kansallisena toimistona. Erityisesti nuorille suunnattu tapahtumatuki herätti komission lisäksi kiinnostusta myös muiden kansallisten toimistojen keskuudessa.

Komission tiedonanto teemavuodesta

Komissio julkaisi tiedonannon Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle EU:n nuorison teemavuodesta 10.1.2024. Tiedonannossa kuvataan, kuinka komissio toteuttaa teemavuoden jatkoksi ja EU:n nuorisostrategian 2019–2027 mukaisesti toimia nuorten äänen vahvistamiseksi EU:n päätöksenteossa sekä nuoria koskevien huolenaiheiden käsittelemiseksi kaikilla politiikan aloilla.

Teemavuoden jatkotoimet huomioivat nuorten tärkeimmät huolenaiheet erityisesti viidellä keskeisellä nuorten kannalta merkittävällä politiikan alalla: terveys ja hyvinvointi, ympäristö ja ilmasto, koulutus, kansainvälinen yhteistyö ja eurooppalaiset arvot, työllisyys ja osallisuus. Komission tulevat toimet perustuvat sen paremman sääntelyn kehykseen, joka tarjoaa rakenteen sidosryhmien kuulemista ja vaikutusten arviointia varten. Komissio valmistelee nk. nuorisotestin, jossa se pyrkii hyödyntää

paremman sääntelyn periaatetta ja kuulemisvälineitä täydessä laajuudessa. Nuorisonäkökulma sisällytetään komission päätöksentekoon neljässä keskeisessä vaiheessa: merkityksellisyyden arvioinnissa, nuorten kuulemisessa heitä koskevissa asioissa, vaikutusten arvioinnissa sekä valvonnassa.

Opetushallitus pitää nuorisotestin kehittämisen ohella monia komission omaa toimintaa kehittäviä toimia, kuten EU:n nuorisovuoropuhelun vahvistamista, Euroopan nuorisoportaalin ja nuorten osallistumista EU:n ulkoisiin toimiin, tervetulleena. Erityisesti Opetushallitus näkee hyvänä komission aikeen selvittää mikroavustusten toteutettavuutta tulevalla Erasmus+ -ohjelmakaudella. Teemavuoden aikana Suomi testasi näitä matalan kynnyksen ja vähäisen arvon avustuksia. Avustukset tarjosivat nuorille mahdollisuuden kehittää taitojaan ja vaikuttaa myönteisesti lähiyhteisöihinsä verrattain kevyellä hakumenettelyllä. Mikroavustukset toimivat ponnahduslautana, jolla voidaan lisätä nuorten tietoisuutta EU:n heille tarjoamista mahdollisuuksista ja vahvistaa kiinnostusta erilaisia liikkuvuus- ja hanketoimia kohtaan.

Opetushallitus pitää myös tärkeänä komission huomiota, että nuoriin kohdistuvat hankkeet ovat tehokkaampia ja vaikuttavampia, jos ja kun ne suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä nuorten ja nuorten sidosryhmien kanssa.

Neuvoston päätelmät ja Suomen kanta

Tiedonannossa komissio kehittää omaa toimintaansa, mutta samalla kehottaa jäsenmaitaan ottamaan käyttöön erilaisia välineitä nuorten näkökulmien huomioimisessa kansallisen ja alueellisen nuorisopolitiikan valtavirtaistamisessa. Neuvoston puheenjohtajamaa Belgia on päättänyt laatia neuvoston päätelmät vastineena komission tiedonantoon. Päätelmien käsittely on aloitettu nuorisotyöryhmässä ja ne on tarkoitus hyväksyä koulutus-, nuoriso-, kulttuuri- ja urheiluneuvoston kokouksessa 13.-14.5.2024.

Opetushallitus pitää hyvänä, että Suomen kannoissa nostetaan esiin nuorten näkökulmien huomioimisen tärkeys eri politiikkasektoreilla, ja erityistä huomiota kiinnitetään niihin nuoriin, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia osallistumiseen. Rakenteiden mahdollistama osallisuus, sukupolvien välinen solidaarisuus sekä tiiviin yhteistyön tekeminen muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa nuorisotestin käyttöönoton ohella ovat tärkeitä toimia nuorisopolitiikan valtavirtaistamiseksi EU-tasolla.

Opetushallitus kiinnittää huomiota, että komission ehdotukset eivät riittävällä tavalla huomioi kansallisen toiminnan olemassa olevia rakenteita ja pitää Suomen esittämiä varauksellisia kantoja sekä nuorisotestiin että erillisen nuorisokoordinaattoritoimien perustamiseen perusteltuina. Kansallisten ja alueellisten nuorisokoordinaattoritoimien perustaminen voi olla tärkeää jäsenmaassa, jossa ei ole nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvää lainsäädäntöä ja/tai alueellisia ja kansallisia työtä tukevia rakenteita. Suomessa nuorisotyön ja -politiikan johtaminen, yhteensovittaminen ja kehittäminen sekä yleisten edellytysten luominen valtionhallinnossa on jo nuorisolainkin mukaan osoitettu opetus- ja kulttuuriministeriölle. Suomessa on myös vakiintuneita rakenteita nuorisoalan sidosryhmien kuulemiseksi - myös EU-asioissa - kuten mm. nuoriso- ja liikuntajaoston (EU32) laaja kokoonpano.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että Suomen kannoissa tuetaan tavoitteita lisätä oppimiseen liittyvää liikkuvuutta EU:ssa ja liikkuvuusohjelmien tukemista jatkossa.